

Səadət QARABAĞLI,
üzeyirbəyşünas

Azərbaycan mədəniyyətinin yorulmaz himayədarı olan ümummilli lider Heydər Əliyevin musiqi mədəniyyətimizin sütunu, dünya şöhrətli dahi bəstəkar, musiqişünas, publisist, dramaturq, filosof, pedaqoq, alim, akademik, itidmət xadim Üzeyir bəy Hacıbəyliyə xüsusi sevgisi və rəğbəti vardı. O, mədəniyyət və incəsənətlə, mətbuatla bağlı çıxışlarında hökmən Ü. Hacıbəylinin adını çəkər, ondan sitatlar gətirirdi. Hətta ulu öndər tərəfindən 18 iyun 2001-ci il tarixli "Dövlət dilinin təbii işinin təkmilləşdirilməsi haqqında" imzalanmış fərmanda da ana dilinin qorunmasında, tədrisində, inkişafında xüsusi xidmətləri olan qabaqcıl maarifçilər, ziyalılar arasında Üzeyir bəy Hacıbəylinin adı iki dəfə çəkilmişdir. Fərmanda deyilir: "...Ana dilinin taleyinə heç bir ziyanın laqeyd qalmadığı bu dövrdə Cəlil Məmmədquluzadə, Mirzə Ələkbər Sabir, Üzeyir Hacıbəyov, Ömər Faiq Nəmanzadə kimi görkəmli söz ustaları Azərbaycan dilinin saflığı və onun yad ünsürlərdən qorunması uğrunda fədakarcasına mübarizə aparırdılar".

Azərbaycan mədəniyyətini və incəsənətini dərinləndirən bilən, inkişafına çalışan böyük siyasi və dövlət xadimi Heydər Əliyev keçən əsrin 70-ci illərindən başlayaraq Bakıda, həmçinin digər şəhərlərdə görkəmli, dahi şəxsiyyətlərin ev muzeylərinin açılmasına göstəriş vermişdir.

Dahi bəstəkar Üzeyir bəy Hacıbəylinin ev-muzeyinin açılması da məhz həmin dövrə təsadüf etmişdir. Bu məbədın yarınması ümummilli liderin adı ilə bağlıdır.

Doğrudur, bəstəkar vəfat etdikdən üç ay sonra Azərbaycan hökuməti Üzeyir bəy Hacıbəylinin adının əbədiləşdirilməsi ilə əlaqədar, 16 fevral 1949-cu ildə xüsusi qərar qəbul etmişdir. Orada bir çox dəyərli müddəalarla yanaşı, böyük sənətkarın Şuşada və Bakıda ev-muzeylərinin yaradılmasına da yer ayrılmışdır. 1959-cu ildə Şuşada Ü. Hacıbəylinin ev-muzeyi açılmışdır. Bakıda isə bu məsələ düz 26 il həyata keçməmiş qalmışdı. Bəzi ixtiyar sahibi olan məmurlar deyirdilər ki, "ölülər gözləyərlər, bu məsələlər çox da vacib deyildir" və s. Ona görə də Ü. Hacıbəylinin ev-muzeyi təşkil olunmurdu.

Nəhayət, böyük öndər Heydər Əliyev respublikaya rəhbərliyi dövründə bu məsələ reallaşdı. Onun tapşırığı və yaxından köməyi sayəsində 1949-cu il qərarının bu maddəsinin yerinə yetirilməsi baş tutdu. 20 noyabr 1975-ci ildə Bakıda Üzeyir bəyinin 27 il (1915-1942) yaşadığı evini muzeyə çevirmək mümkün oldu. Bu barədə Heydər Əliyev 1995-ci ilin sentyabrında dahi sənətkar Üzeyir bəy Hacıbəylinin anadan olmasının 110

illik yubileyindəki çox dəyərli məruzəsində belə demişdir: "1975-ci ildə biz Üzeyir Hacıbəyovun 90 illik yubileyini hazırladıq, təntənə ilə həm Azərbaycanda, o vaxt imkan dairəsində Sovet İttifaqının həm paytaxtında, başqa respublikalarda, dünyada qeyd edə bildik. Azərbaycanda, Bakıda mədəniyyət xadimlərindən ilk dəfə Üzeyir Hacıbəyovun yaşadığı ev onun ev-muzeyinə çevrildi.

1975-ci ildə, 20 il bundan əvvəl Üzeyir Hacıbəyovun ev-muzeyi açıldı. Biz hamımız çox məmnunuq ki, bu ev muzeyi 20 ildir Azərbaycan xalqının, mədəniyyətinin inkişafına, yüksəlməsinə xidmət edir". Yaranan gündən indiyədək bu muzeyə Üzeyir Hacıbəyovun yaxın silahdaşı Ramazan Xəlilov rəhbərlik edir, böyük xidmətlərinə görə mən onun Azərbaycanın yüksək ordeni - "Şöhrət" ordeni ilə təltif olunması haqqında fərman imzaladım.

Ramazan Xəlilov çox xoşbəxt adamdır. 95 yaşı var, bu gün də fəaliyyətdədir. O, Üzeyir Hacıbəyovla çiyin-çiyinə gedib, bizim üçün onun nişanəsidir. Ona görə də o, bizim üçün əzizdir və xoşbəxtlik də ondan ibarətdir ki, o, bu gün də yaşayır. Güman edirəm ki, biz onun 100 illiyini də qeyd edəcəyik".

1975-ci ildə böyük dövlət xadimi Heydər Əliyev özü şəxsən muzeyin açılışında iştirak etmiş və demişdir ki, muzey Ü. Hacıbəyov kimi dahi sənətkar üçün çox darısqaldır, onu qonşu evlərin hesabına genişləndirmək lazımdır. Ulu öndərin uzaqgörənliklə söylədiyi bu fikirlər 1985-ci ildə dahi bəstəkarın 100 illik yubileyində gerçəkləşdi. Heydər Əliyev tərəfindən direktor təyin edilmiş, Üzeyir bəy qohumu Ramazan Xəlilovun yorulmaz səyi nəticəsində muzeyə bitişik binalardan on ailə köçürüldü. Onlara təzə evlər verildi. Və bu mənzillər də muzeyə əlavə olundu. Lakin sonuncu dəfə 1985-ci ildə əsaslı təmir olunan muzeyə 2005-ci ilə qədər əl vurulmadı. 2004-cü ilin payızında mən muzeydə çalışdığım zaman, Heydər Əliyev ənenələrini layiqincə davam etdirən hörmətli prezidentimiz, cənab İlham Əliyevə televiziya vasitəsi ilə müraciət etdim. Müraciətim cavabsız qalmadı. Az sonra, 28 fevral 2005-ci ildə möhtərəm prezident İlham Əliyev Üzeyir bəy Hacıbəylinin ev-muzeyinin əsaslı təmir edilməsi ilə bağlı xüsusi sərəncam imzaladı. Lakin ona təəssüf edirik ki, sərəncamın mətbuatda dərc olunmasına bir həftə qalmış sabiq mədəniyyət naziri P. Bülbüloğlu məni başqa bir muzeyə keçirmək qərarına gəldi. Mən isə bunu qəbul etmədim və iyirmi beş ildən çox çalışdığım muzeydən, sevimli işimdən istefa verdim. Amma sevinirəm ki, cənab İlham Əliyev tərəfindən bu sərəncam imzalandı. Vaxtilə Heydər Əliyevin yaxından köməkliyi ilə təşkil edilmiş Üzeyir Hacıbəylinin ev-muzeyi məhz İlham Əliyevin sayəsində əsaslı təmir olundu.

Muzeydə xidmətləri az olmayan bir insan kimi buna görə

dövlət başçımıza dərin təşəkkürümü bildirirəm.

Ümummilli lider Heydər Əliyev Üzeyir bəy Hacıbəyli fenomenini qiymətləndirə bilən bir dövlət xadimi idi. O, mədəniyyətlə, incəsənətlə, hətta ədəbiyyat və publisistika ilə bağlı çıxışlarında dahi Üzeyir bəyi xatırlayır, ona istinad edir, bütün sahələrdə onun dahi olduğunu döndə-döndə vurğulayırdı.

Böyük öndərin Ü. Hacıbəylinin anadan olmasının 110 illik yubileyinə həsr edilmiş tədbirdə söylədiyi dahi sənətkar haqqındakı məruzəsi bu gün də yaddaşlarda yaşayır. Bənzərsiz nətiq olan Heydər Əliyev Üzeyir bəyin həyat və fəaliyyətini o qədər gözəl təhlil etdi ki, musiqişünas alimləri kölgədə qoydu. O, dahi şəxsiyyətin həm publisistikasından, həm dramaturgiyasından, həm pedaqoji fəaliyyətindən, həm alimlik məhərətindən, həm Azərbaycan ictimai-siyasi həyatındakı xidmətlərindən, həm də ictimai xadim kimi gördüyü işlərdən dolğun məlumat verərək dinləyiciləri valeh etdi.

Heydər Əliyev Ü. Hacıbəylinin operalarından, operettalarından, digər musiqi əsərlərindən, onun üç hakimiyyət - çar Rusiyasının hakim olduğu dövr, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövrü və Azərbaycanda sovetlər dövründə yaşadığını qeyd etmiş, bununla yanaşı onun vətənpərvərliyini xüsusi vurğulamışdır. Bu barədə Heydər Əliyev demişdir: "Üzeyir Hacıbəyovun yaradıcılığı həmişə insanları vətənpərvərliyə dəvət edir. Biz bu gün də Üzeyir bəy Hacıbəyovun xatirəsini yad edirik, onun yaradıcılığını bir daha yüksək qiymətləndiririksə, bu yaradıcılığın ən yüksək nöqtəsi olan vətənpərvərlik hisslərini özümüzdə daha da artırmalıyıq, daha da inkişaf etdirməliyik. Özümüzü bu hissiyyətlərlə gələcəyə hazırlamalıyıq".

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev həmçinin 1995-ci ildə, Üzeyir bəy Hacıbəylinin anadan olmasının 110 illik yubileyi günlərində "Üzeyir musiqi gününü" təsis edilməsi haqqında xüsusi fərman imzalamışdır. Fərmanda deyilir: **Dahi Azərbaycan bəstəkarı, Azərbaycan milli operasının banisi, böyük musiqişünas-alim, publisist və pedaqoq Üzeyir Hacıbəyovun Azərbaycan musiqi sənətinin inkişafında misilsiz xidmətlərini nəzərə alaraq, böyük sənətkara xalq ehtiramını və məhəbbətini təcəssüm etdirmək məqsədilə qərara alıram:**

1. Hər il sentyabr ayının 18-də Üzeyir musiqi günü keçirilsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyinə tapşırılsın ki, hər il sentyabr ayının 18-də Üzeyir musiqi gününün keçirilməsini təmin etsin.

**Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Heydər ƏLİYEV
Bakı şəhəri, 18 sentyabr
1995-ci il
№385.**

Təəssüflər olsun ki, böyük öndər Heydər Əliyev vəfat etdikdən sonra onun imzaladığı fərman heçə sayılaraq adı dəyişdirilmiş, 18 sentyabr - Üzeyir musiqi günü kimi yox, Milli musiqi günü kimi qeyd olunur. Bu da əlbəttə ki, dahi şəxsiyyətlərin ruhlarına bağışlanmaz hörmətsizlikdir.

Ümid edirik ki, Heydər Əliyev ilində bu ulu şəxsiyyətin imzaladığı fərman olduğu kimi bərqərar olacaqdır.

Üzeyir bəy Hacıbəyli irsinin bəndələrindən bilən, bütün söhbətlərində, çıxışlarında dahi sənətkarın bənzərsiz dühasından söz açan ümummilli liderimizə jurnalistlər sual verəndə ki, "sizin ən sevimli bəstəkarınız kimdir?" Heydər Əliyev tərəddüd etmədən "Üzeyir Hacıbəyov" demişdir.

"Üzeyir Hacıbəyov fəvqəladə fitri istedadı, böyük fədakarlığı, mükəmməl təhsili, elmi, vətənpərvərliyi, ictimai-siyasi fəaliyyəti ilə xalqımızın böyük şəxsiyyətlərindən biri olmuş, dünya korifeylərindən ön sırasında duran, Azərbaycanı təmsil edən görkəmli şəxsiyyət olmuşdur" - deyən ulu öndər böyük sənətkara tükənməz məhəbbətini izhar edərək, daha sonra qeyd etmişdir ki, "...dahi Üzeyir bəy Hacıbəyovun xatirəsi qarşısında baş əyirəm.

Bütün Azərbaycan xalqı bu gün Üzeyir Hacıbəyovun xatirəsi qarşısında baş əyir. Mən onun xatirəsinə hörmət və ehtiramımı bildirərək, bu gün bir daha xalqımızı birliyə dəvət edirəm.

Üzeyir Hacıbəyov irsinin yaşaması naminə, mədəniyyətimizin, mədəniyyətimizin yaşaması naminə sizin hamınızı şücaətə, qəhrəmanlığa, vətənpərvərliyə dəvət edirəm".

Unudulmaz siyasi və dövlət xadimi Heydər Əliyevin 100 illik yubileyi ilində bir daha onun Üzeyir bəy Hacıbəyliyə olan münasibətini vərəqləməyi özümüzlə borc bildik.

Çünki böyük insanlar heç zaman ölmürlər. Onlar gözəl əməlləri ilə tarixdə, yaddaşlarda əbədi yaşayırlar.

Dahi Üzeyir bəy Hacıbəyli hələ 1910-cu ildə özünün nəşr etdiyi "Həqiqət" qəzetində belə yazırdı:

"Bəşəriyyət tarixində elə şəxslər var ki, onlar özləri üçün anadan olmayıblar, bəlkə bütün xalqa və hətta ümuminsaniyyətdə xeyir gətirmək və tərəqqisinə səbəb olmaq üçün yaranıblar. Bu cür adamlar bənkə sağlığında, bəlkə öləndən sonra da camaata mənfəət verirlər".

Böyük fəhmlə, dahiyənə deyilmiş bu kəlamlar həm ümummilli lider Heydər Əliyevə, həm də ələ cəhanşüml dahi sənətkarımız Üzeyir bəy Hacıbəylinin özüne şamil edilməlidir.

Bəli, bu böyük insanlar dünyalarını dəyişdikdən sonra da öz əməlləri ilə doğma vətənə, sevimli xalqımıza uğur və şərəf gətirirlər. Belə dahiləri olan millət böyükdür, xoşbəxt, yenilməzdir.